O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA'LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI

SAMARQAND IQTISODIYOT VA SERVIS INSTITUTI

"TASDIQLAYMAN"
____
O'quv ishlari bo'yicha prorektor
T.S. Sharipov
2024 yil "29" avgust

BOSHQARUV HISOBI

FANI BO'YICHA

SILLABUS

Kunduzgi bo'lim uchun

Bilim sohasi: 400 000 – Biznes, boshqaruv va huquq

Ta'lim sohasi: 410 000 – Biznes va boshqaruv

Ta'lim yo'nalishi: 60412700 – Baholash ishi

SAMARQAND – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti
60412700 – Baholash ishi ta'lim yo'nalishi

Fan nomi:	Boshqaruv hisobi
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	MANACT106
Yil:	2024/2025
Semestr:	5
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrga ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	44
Amaliy mashg'ulotlar	46
Labaratoruya mashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	"Boshqaruv hisobi" fanining asosiy maqsadi bo'lg'usi mutaxassislarda boshqaruv hisobining konsepsiyasi bilan yaqindan tanishtirish, menejerlarni qabul qilayotgan qarorlarini asoslash maqsadida korxona xarajatlari, budjetlari, baholarini belgilash va korxonaning kelgusidagi rivojlantirish yo'nalishlarini belgilab olish bo'yicha ob'yektiv, sifatli va tezkor axborotlar bilan ta'min etishga doir yo'nalishiga mos bilim, ko'nikma va malakani shakllantirish hisoblanadi.

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	"Iqtisodiyot nazariyasi" fani
2	"Ekonometrika" fani
3	"Mikroiqtisodiyot" fani
4	"Buxgalteriya hisobi" fani

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	- dastlabki buxgalteriya yozuvlari. Markaziy Osiy mamlakatlarida eramizning boshlarida shakllangan iqtisod, fan va madaniyatning hisob-kitob tizimi rivojlanishiga ta'siri. Hisob-kitob ishlarining taraqqiy ettirilishida islom dinining roli va ahamiyati;
TN2	- tannarxi hisobi (Cost accounting)ning vujudga kelishi.;
TN3	- menejmentlik buxgalteriya hisobining maqsadi. Menejmentlik buxgalteriya hisobining umumiy vazifalari;
TN4	- menejmentlik buxgalterlarining professional etikasi;
TN5	- menejmentlik buxgalterlari sertifikatlashtirilishiga qo'yiladigan talablari, Amerikadagi IMA va Buyuk Britaniyadagi CIMA instituti faoliyati, ASSA haqidagi ma'lumotlarga ega bo'lishi;

TN6	- menejmentlik buxgalteriya hisobining konsepsiyasi, uni kompaniyalar menejment strukturasida tashkil etish asoslari haqida bilishi;
TN7	- kosting tushunchasi va turlari;
TN8	- zamonaviy menejment tizimda menejment qarorlarini qabul qilish bosqichlari, ma'lumotlar tayyorlash va menejmentda ishtirok etish tamoyillari haqida tasavvurga ega bo'lishi;
	Ko'nikma jihatidan:
TN9	-menejmentlik buxgalteriya hisobi ob'yektlarni aniqlay olishi, ularni tan olish, baholash va tannarxini aniqlash uslublari haqidagi bilimlarga ega bo'lishi;
TN10	- to'g'ridan-to'g'ri xarajatlar, bilvosita xarajatlar, o'zgaruvchan xarajatlar, doimiy xarajatlar va boshqa turdagi xarajatlarga turkumlash, ularni tan olish, baholash tartib-qoidalarini bilishi va ulardan foydalana olishi;
TN11	- tannarx elementlarining hisobi: materiallar hisobi, mehnat haqi xarajatlari hisobi haqida ko'nokmalarga ega bo'lishi ;
TN12	- Qo'shma tannarx, ajralish nuqtasi (split-off point), bo'lingan xarajatlarga ta'riflar va ularni identifikatsiyalash. Ikkilamchi mahsulotlarni chiqindi materiallardan farqli jihatlari bo'yicha uslubiy tartib-qoidalarni bilishi;
TN13	- menejment buxgalterlari professional etika qoidalarini yoddan bilishi va ularga amal qilish bo'yicha zarur ko'nikmalari o'zlashtirishi;
TN14	- menejmentlik buxgalteriya hisobining zamonaviy metod, usul, tizimlari va yondashuvlarni bilish va ularni qo'llash bo'yicha amaliy ko'nikmalarni shakllantira olgan bo'lishi;
TN15	- kompaniya xarajatlarini turli belgilar bo'yicha tasniflay olishi, ular o'rtasida bog'liqlikni belgilash ko'nikmalarga ega bo'lishi kerak.

Fan mazmuni		
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)		**Ajratil-gan soat**
M1	Menejmentlik buxgalteriya hisobining paydo bo'lishi va tarixiy rivojlanishi. Professional tashkilotlar faoliyati	2
M2	Menejmentlik buxgalteriya hisobining menejment tizimida tutgan o'rni hamda qarorlar qabul qilishda ishtiroki	2
M3	Menejmentlik buxgalterlarining professional etikasi	2
M4	Boshqaruv hisobining predmeti va metodi	2
M5	Tannarx hisobi mohiyati va vazifalari. Xarajatlarni turkumlash va ularning hisobi	2
M6	Ishlab chiqarilayotgan mahsulot tannarxi to'g'risidagi hisobot va davr xarajatlari	2
M7	Tannarxning tabiati (Cost Behavior). O'zgaruvchan va doimiy xarajatlar	2
M8	Xarajatlar chiziqli funksiyalari tenglamasi. Xarajatlar funksiyalarini baholash usullari	2
M9	Tannarx elementlarining hisobi: materiallar hisobi	2
M10	Tannarx elementlarining hisobi: mehnat bo'yicha xarajatlar hisobi	2
M11	Ustama ishlab chiqarish xarajatlarni taqsimlashning maqsadi, asosiy mezonlari va yondashuvlari	2
M12	Kosting tushunchasi va turlari. Mahsulot tannarxini buyurtmali kostingi (Job Order Costing) mohiyati va yondashuvlari	2
M13	Mahsulot tannarxini jarayonli kostingi (prosses costing)	2
M14	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tannarxi	2

M15	Ikkilamchi mahsulotlar hisobi. Brak mahsulotlar, ularni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi	2
M16	Budjetlashtirish (smeta tuzish) va nazorat	2
M17	Qarorlar qabul qilish va relevant axborotlar	2
M18	Bahoni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilish	2
M19	Uzoq muddatli investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish	2
M20	Transfert bahoni shakllantirish	2
M21	Korxona segmentar hisoboti	2
M22	O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlari	2
	5-semestr bo'yicha ma'ruza soatlarining jami:	44
	JAMI:	**44**
	Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulot (A)	
A1	Menejmentlik buxgalteriya hisobining paydo bo'lishi va tarixiy rivojlanishi. Professional tashkilotlar faoliyati	2
A2	Menejmentlik buxgalteriya hisobining menejment tizimida tutgan o'rni hamda qarorlar qabul qilishda ishtiroki	2
A3	Menejmentlik buxgalterlarining professional etikasi	2
A4	Boshqaruv hisobining predmeti va metodi	2
A5	Tannarx hisobi mohiyati va vazifalari. Xarajatlarni turkumlash va ularning hisobi	2
A6	Ishlab chiqarilayotgan mahsulot tannarxi to'g'risidagi hisobot va davr xarajatlari	2
A7	Tannarxning tabiati (Cost Behavior). O'zgaruvchan va doimiy xarajatlar	2
A8	Xarajatlar chiziqli funksiyalari tenglamasi. Xarajatlar funksiyalarini baholash usullari	2
A9	Tannarx elementlarining hisobi: materiallar hisobi	2
A10	Tannarx elementlarining hisobi: mehnat bo'yicha xarajatlar hisobi	2
A11	Ustama ishlab chiqarish xarajatlarni taqsimlashning maqsadi, asosiy mezonlari va yondashuvlari	2
A12	Kosting tushunchasi va turlari. Mahsulot tannarxini buyurtmali kostingi (Job Order Costing) mohiyati va yondashuvlari	2
A13	Mahsulot tannarxini jarayonli kostingi (prosses costing)	2
A14	Kompleks ishlab chiqarish jarayonida qo'shma va ikkilamchi mahsulot tannarxi	2
A15	Qo'shma tannarxni taqsimlash usullari	2
A16	Ikkilamchi mahsulotlar hisobi. Brak mahsulotlar, ularni qayta ishlash va buzilgan mahsulotlar hisobi	2
A17	Budjetlashtirish (smeta tuzish) va nazorat	2
A18	Qarorlar qabul qilish va relevant axborotlar	2
A19	Bahoni shakllantirish bo'yicha qaror qabul qilish	2
A20	Uzoq muddatli investitsiyalar bo'yicha qarorlar qabul qilish	2
A21	Transfert bahoni shakllantirish	2
A22	Korxona segmentar hisoboti	2
A23	O'zbekiston Respublikasida boshqaruv hisobini tashkil etishning me'yoriy-huquqiy asoslari va rivojlanish yo'nalishlari	
	5-semestr bo'yicha jami:	46
	JAMI:	**46**

	Mustaqil ta'lim (MT)	
MT1	Buxgalteriya ma'lumotlaridan foydalanish. Buxgalteriya ma'lumotlarining qarorlar qabul qilishdagi roli	4

MT2	Qiymat zanjiri tahlili va muvaffaqiyatlar kaliti omillari	3
MT3	Tashkiliy tuzulma va menejmentlik buxgalteriya hisobi	3
MT4	Korxonalarda to'g'ridan-to'g'ri tannarx va bilvosita tannarxning qo'llanilishi	3
MT5	Biznes sektorlari va ularning tavsifi	4
MT6	Davr xarajatlari. Yalpi marja	3
MT7	Tannarx tizimida BBC (Building – Block Concepts)	3
MT8	Normal kosting va haqiqiy kosting	4
MT9	Buyurtmali kalkulyatsiyada bosh kitob va yordamchi registrlar	3
MT10	Tannarx hisobida ABC (Activity Based Costing)	3
MT11	Zaxira menejmenti. JIT (Just – in – Time)	3
MT12	Qo'shma mahsulot va ikkilamchi mahsulotning bir-biridan farqli jihatlari	4
MT13	Natural birliklar asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	3
MT14	Sotish qiymati asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	3
MT15	Yalpi foyda asosida taqsimlash metodining mohiyati va qo'llanilishi	3
MT16	Ajralish nuqtasida sof sotish mumkin bo'lgan qiymati asosida taqsimlash usulining mohiyati va qo'llanilishi	3
MT17	Brak mahsulot, buzilgan mahsulotlarga berilgan ta'riflar va ularni farqlash mezonlari.	3
MT18	Kontributsiya marjinini hisoblash tartibi	3
MT19	Absorption Costing bilan Variable Costing mahsulot birligining ishlab chiqarish tannarxi o'rtasidagi farq	4
MT20	Rejalashtirish va budjetlashtirish	3
MT21	Operativ budjetlar. Moliyaviy budjetlar	3
MT22	CVP tahlilining metodlari izohi	3
MT23	Kritik nuqtani hisoblash formulalari	4
MT24	Baholar bo'yicha qarorlar qabul qilishga ta'sir ko'rsatuvchi omillar	3
MT25	Zararsizlik nuqtasi bo'yicha bahoni belgilash usulining qo'llanilishi	3
MT26	Transfert bahoning turlari va uni belgilash uslublari	3
MT27	Boshqaruv segmentar hisobotlarga qo'yiladigan talablar	3
MT28	Boshqaruv hisobiga oid me'yoriy-huquqiy hujjatlar talablari	3
Jami:		**90**

Asosiy adabiyotlar	
1.	С.Н. Ташназаров, К.Б. Уразов, Д.С. Тошназарова. Бошқарув ҳисоби: Олий ўқув юртлари таълим йўналиши учун дарслик. –Самарқанд.: СамИСИ, 2022. – 448 б.
2.	Вахрушина М. А. УПРАВЛЕНЧЕСКИЙ УЧЕТ -1 Москва, 2014. http://buh.abit.msk.ru/wp-content/uploads/2018/05/Upravlencheskij-uchet-1.pdf
3.	Hasanov B.A., Hashimov A.A., Muhametov A.B., Abduvohidov A.A. Buxgalteriya hisobi: Darslik – T.: "Iqtisodiyot dunyosi", 2021. 992 b
4.	Ergasheva Sh.T., Abdusalomova N.B. Boshqaruv hisobi. Darslik. – T.: TDIU, 2019. – 180 b.
5.	Horngren C.I., Sundem G.L., Burgstahler D., Schatzberg J.O. Introduction to Management Accounting. Global Edition. 17th edition. — Pearson Education, 2023. — 864 p. — ISBN 978-1-292-41256-6.
Qo'shimcha adabiyotlar	
1.	Ўзбекистон Республикасининг "Бухгалтерия ҳисоби тўғрисида"ги Қонуни. 2016 йил 14 апрель. http://www.lex.uz/acts/2931253.
2.	Ўзбекистон Республикаси Президентининг "Молиявий ҳисоботнинг халқаро стандартларига ўтишнинг қўшимча чора-тадбирлари тўғрисида"ги Қарори. 2020 йил 24 февралда ПК-4611.

3.	F2 ACCA Management Accounting (MA)/ FMA Notes (September 2021-August 2022 exams). OpenTutition. — 154 p.

Talabaning fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yorita olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'yilmasa;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon eta olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;
- ftarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa.

b) 4 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymasa;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushungan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektga puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-huquqiy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

c) 3 baho olish uchun talabaning bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan xaqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilsa;
- bayon qilish ravon bo'lmasa;
- fan bo'yicha savollarga mujmal va chalkash javoblar olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.

d) quyidagi hollarda talabaning bilim darajasi qoniqarsiz 2 baho bilan baholanishi mumkin:

- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Agar talaba hemis tizimida baholanganda quyidagicha baholanadi.
0-59 ballgacha 2 baho, 60-69 ballgacha 3 baho, 70-89 ballgacha 4 baho, 90-100 ballgacha 5 baho

Fan o'qituvchisi to'g'risida ma'lumot

Mualliflar:	S.N.Tashnazarov – SamISI "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi mudiri, prof., i.f.d. G.A.Djumayeva - SamISI "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi assistenti
E – mail:	guzaldjumayeva35@gmail.com
Tashkilot:	SamISI "Buxgalteriya hisobi" kafedrasi

Taqrizchilar:	**Z.X.Abdullayev -** Toshkent Davlat Iqtisodiyot Universiteti Samarqand filiali ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha direktor o'rinbosari, PhD **S.Isanov -** "Mini Max Finance" MCHJ buxgalterlik tashkiloti bosh hisobchisi

Mazkur Sillabus institut o'quv-uslubuy Kengashining 2024 yil 29 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan tasdiqlangan. (№ 9-02-02)

Mazkur Sillabus "Buxgalteriya hisobi" kafedrasining 2024 yil 28 avgustdagi 1-sonli yig'ilish bayoni bilan ma'qullangan.

O'quv-uslubiyat bo'limi boshlig'i	I. Shodmonov
Buxgalteriya hisobi va menejment fakulteti dekani	J.N.Abiyev
Kafedra mudiri	S.N.Tashnazarov
Tuzuvchi	G.A.Djumayeva